

ERKKI K. LAITINEN

TYKKIMIEHEN KUOLEMA MARJAPELLONMÄELLÄ 13.2.1940

**TYKKIMIEHEN KUOLEMA MARJA-
PELLONMÄELLÄ 13.2.1940**

Tämä kirja on omistettu erityisesti enolleni, tykkimies Kalle Ilmari Penttille, joka koki sankarikuoleman Marjapellonmäellä 13.2.1940. Kirja on omistettu myös kaikille muille panssarintorjuntatykkimiehille, joiden urhoollisuus Talvisodassa oli vertaansa vailla.

Kannen kuva: Postikortti Marjapellonmäki TKK 1941 / III-1

Tekstin taustakuva: Marjapellonmäen maastoa tykistökeskityksen jälkeen 7.2.1940 klo 13.00 (SA-kuva)

Erkki K. Laitinen

**TYKKIMIEHEN KUOLEMA MAR-
JAPELLONMÄELLÄ 13.2.1940**

© 2021 Erkki K. Laitinen

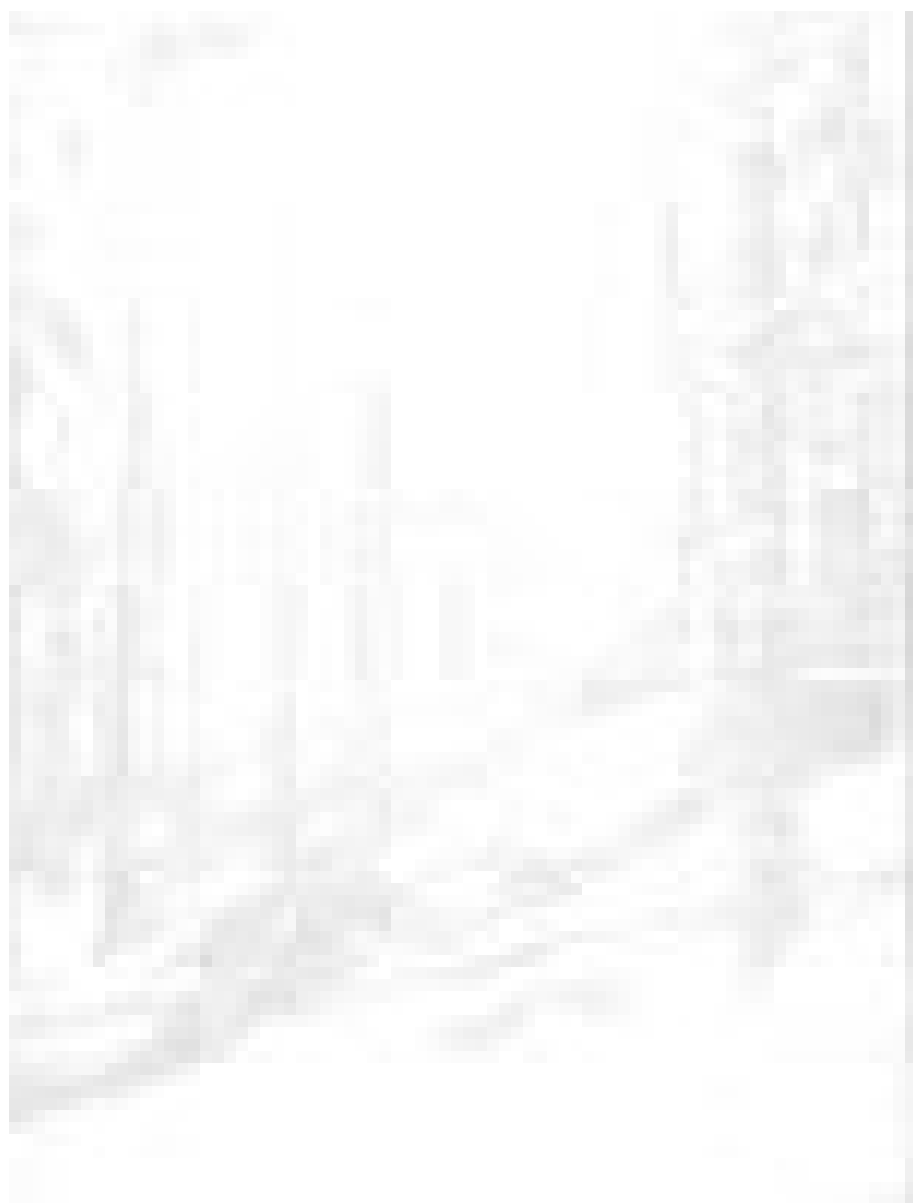
Kustantaja: Vaasan Yritysinformaatio Oy, Vaasa

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-69626-1-0

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	5
Esipuhe	7
1. Kalle Ilmari Pentlin	9
2. Ennen Talvisotaa.....	12
2.1. Varusmiehestä Ässä-rykmenttiin	12
2.2. Hatjalahteen ja Hämeenlinnaan	21
3. Talvisota alkaa.....	28
3.1. Joulukuun 1939 taistelut.....	28
4.2. Panssarintorjunnan organisointi.....	35
4.3. Marjapellonmäen asemat.....	39
5. Tammikuu Marjapellonmäellä	45
6. Helmikuun alku Marjapellonmäellä	52
7. H-hetki: 13.2.1940	68
8. Hyvästi Marjapellonmäki.....	76
9. Tykkimies Pentlin	81
Lähdeluettelo	89
Kallen kirjeitä Viipurista sisarelleen	92
Kuvaliite.....	96

Esipuhe

Tämä on kertomus enoni, Kalle Ilmari Pentlinin, lyhyestä elämästä. Kalle syntyi 1917 ja vietti työtä tekevän nuoren miehen tavallista elämää Lahdessa ja Viipurissa, kunnes hänet määrättiin 1939 Karjalan kannakselle puolustamaan Suomea. Täytettyään vasta 23 vuotta Kalle kaatui kuoleman kukkulalla, Marjapellonmäellä, Mannerheimin linjalla, vihollisen tykistön ja heittimistön päivänä 13.2.1940. Kalle oli tykkimies 24. pst-tykkijoukkueessa, eikä hänestä löydy alan teoksista suuria sankarikertomuksia. Kalle oli aivan tavallinen suomalainen sotilas. Kalle teki työtään tinkimättömästi, tuhosi vihollisen panssarivaunuja. Vaikka vihollinen valtasi lohkon tukikohtia, Marjapellonmäki ei murtunut, tankkeja ei päästetty läpi. Marjapellonmäki oli täynnä sankareita, eläviä ja kuolleita. He taistelivat ja kaatuivat, mutta pitivät Marjapellonmäen, divisioonan käskyn mukaan *"hinnalla millä hyvänsä"*.

Kalle oli siis tavallinen suomalainen sotilas. Siitä huolimatta hän oli mitä suurimmassa määrin yksilö, ihminen. Kallea askarruttivat samat asiat kuin muitakin Talvisodassa taistelleita sotilaita: oli hirvittävän kylmä, oli nälkä, oli jano, oli väsymys, oli sairauksia ja vihollinen, jolla oli rajattomasti materiaalia uhrata Marjapellonmäen täysmittaiseen tuhoamiseen. Puutakaan ei jätetty tuhotulle Marjapellonmäelle pystyyn, panssarivaunuesteet murskattiin, jättimäisillä tykistökeskityksillä ja pommikone-laivueilla luotiin taisteluhaudat umpeen, ihmiselle ei jätetty sijaa. Venäläisen sotilaan sanoin: *"siellä vallitsi täysi helvetti"*. Tästäkään huolimatta suomalaiset puolustajat eivät valittaneet, eivätkä murtuneet. Marjapellonmäki kesti.

Marjapellonmäellä ei kaatunut vain suuri joukko tuntemattomia sotilaita. Jokainen yli sadasta Marjapellonmäellä kaatuneesta sotilaasta oli yksilö, jolla oli perheensä ja unelmansa. Kalleakin odotettiin kovasti kotiin Lahteen, sisaret olivat hyvin huolissaan, muut sukulaiset, ystävät ja tuttavat odottivat jälleen näkevänsä Kallen, tyttöystävästä puhumattakaan. Lopulta Kalle tuli kotiin Lahteen, mutta vainajia kuljettavassa sotilasjunassa. Venäläisen tykistön kranaatti oli murskannut Kallen lantion. Se murskasi myös Kallen unelmat sodan loppumisesta, siviiliin pääsystä, naimisiin menosta, aivan tavallisesta elämästä. Kranaatin räjähdysten jälkeen ei ollut

enää elämää, oli vain lääkintämiesten kyhäämät parit, vaivalloinen matka Marjapellonmäen taakse kuolleiden laverille, puinen arkku ja lopuksi hauta Lahden sankarihautausmaalla.

Kalle oli enoni. En tuntenut häntä henkilökohtaisesti, mutta äitini kertoi paljon Kallesta. Äitini, Bertta Pentlinin, lapsuuden perheestä oli Talvisodan alkaessa jäljellä vain Kalle ja sisar, Aune. Kalle oli hänelle hyvin tärkeä. Hän lähetti Kallelle paketteja rintamalle ja rahaakin, vaikka sitä ei ollut muutenkaan paljon, eikä sille ollut rintamalla käyttöä. Kun lukee alan kirjoista, mitä Ässä-rykmentille, JR 10:lle ja 24. pst-tykkijoukkueelle tapahtui sodan aikana, syntyy käsitys, että sodankäynti oli pelkkää mekaniikkaa. Äitini oli säästänyt kaikki Kallen hänelle lähettämät kirjeet. Kallen kirjeet herättivät henkiin sodan inhimillisen puolen. Sota ei ollutkaan pelkkää mekaniikkaa, se oli mitä suurimmassa määrin inhimillistä toimintaa, usein epäinhimillisissä olosuhteissa. Sotilastermein sanottuna materiaalia kulutetaan, mutta oikeasti ihmisiä kuolee.

Kun ryhdyin selvittämään Kallen toimintaa sodan aikana, tuloksena oli ensin vain kertomus Marjapellonmäen taisteluista, siitä, mikä yksikkö oli kulloinkin vuorostaan vastuussa, mikä yksikkö reservissä ja siitä, kuinka moni haavoittui tai kaatui äärimmäisen kovissa taisteluissa. Kun sitten löysin Kallen äidilleni lähettämät kirjeet, minulle avautui samalla elävä kuva ihminen Kallesta, unelmiseen ja pettymyksineen. Tässä kirjassa on pyritty yhdistämään nämä sodan kaksi puolta, mekaaninen ja inhimillinen. Talvisodan tapahtumat esitetään sellaisina kuin ne alan kirjoissa ja muissa lähteissä on kerrottu, mutta samalla sodan vaiheita elävöitetään ja inhimillistetään silminnäkijöiden kuvauksilla ja Kallen lähettämillä kirjeillä. En ole millään tavalla muuttanut Kallen alkuperäistä tekstiä, lisäksi ainoastaan pilkun sinne tänne helpottamaan lukemista. Toivon, että tämä lyhyt kertomus luo myös lukijalle käsityksen siitä, millainen ”helveti” Marjapellonmäki oli ja mitä siellä eräs tykkimies mietti ja mistä unelmoi.

Sundomissa keväällä 2021

Erkki K. Laitinen, Kallen sisarenpoika

1. Kalle Ilmari Pentlin

Tämä kirjoitus on kunnianosoitus enolleni, tykkimies Kalle Ilmari Pentlinille (s. 16.01.1917), joka koki sankarikuoleman Marjapellonmäessä 13.2.1940 täytettyään vasta 23 vuotta kuukautta aikaisemmin. Marjapellonmäen olosuhteet talvella 1940 olivat niin hirvittävät, että rintaman kestäminen on suoranainen ihme.¹ Puna-armeijan massiivisen hyökkäyksen pääkohteina olivat Summajärven lohko ja Karhulan lohkolla sijainnut Marjapellonmäki, joiden murtaminen avaisi portit Viipuriin ja syvälle Suomeen. Mannerheim-linja alkoi murtua jättimäisten tykistökeskitysten jälkeen Summajärven Lähteen kaistalla 11.2.1940 ja 15.2. suomalaiset joukot aloittivat vetäytymisen heikosti varustettuun väliasemaan. Summan rintama murtui, mutta Marjapellonmäki kesti, epäinhimillisin uhrauksin. Marjapellonmäki oli täynnä sankareita, selvinneitä, haavoittuneita, kadonneita ja kaatuneita. Tämä kirjoitus on kertomus yhdestä kaatuneesta sankarista, Kalle Ilmari Pentlinistä. Yhtä hyvin se on kertomus niistä kaikista 125 urhoollisesta sotilaasta, jotka menettivät henkensä puolustaessaan isänmaataan Marjapellonmäessä.²

Tässä lyhyessä kirjassa Kalle Ilmari Pentlinin viimeisiä vaiheita ja elämäntilanteita havainnollistetaan hänen lähettämiensä kirjeiden avulla. Nämä kirjeet Kalle oli lähettänyt läheiselle sisarelleen, äidilleni Bertta Maria Pentlinille (Bendlin). Kirjeissä mainitaan useita Kallelle läheisiä henkilöitä, sukulaisia, joten on paikallaan esitellä myös heitä lyhyesti. Kallen suku on alun perin kotoisin Oriveden Vehkalahden Penttilästä (Bengtä), josta Kallen isoisovanhemmat, talollinen Anders Marcusson Pentlin (s. 1799) ja Margareta Johansdotter (s. 1816) muuttivat Tampereen kautta Kuhmalahden Pohjaan Ilvesvuorentielle (nro 90) vuonna 1843. Kalle syntyi 16.01.1917 Kuhmalahdella Viktor Gustafsson Pentlinin (s. 1878) ja Korpilahdella syntyneen Selma Elina Snellmanin (s. 1876) lapsena. Kallen isä, Viktor, kuoli jo 1919 Kallen ollessa vain 2-vuotias. Kallen perheeseen kuuluivat veli Martti Armas (s. 1907) sekä sisaret Aune Lyydia (s. 1910) ja

Bertta Maria (s. 1913). Veli Martti kuoli jo 20-vuotiaana 1927 lavantautiin. Perheen äiti, Selma, kuoli 1930.

Kalle muutti 30-luvun kirkonkirjan mukaan 13.09.1937 Kuhmalahdelta Lahteen, jossa asui Kiveriön kaupunginosassa osoitteessa Huhtakatu 1.³ Kallen veli Martti ja äiti Selma olivat kuolleet ja sisaret, Aune ja Bertta, olivat jo aikaisemmin muuttaneet Lahden alueelle. Sisaret olivat avioituneet, Aune Edvard ("Eetu") Malmisen ja Bertta Otto Laitisen (isäni) kanssa. Bertan mies, Otto, toimi tilanhoitajana Holmin tilalla ("Motti") Lahdessa Pyhäntaan Holmissa, jossa myös perhe kahden pienen lapsen (Jouko ja Sirkka) kanssa asui.⁴ Kallen toinen sisar, Aune oli myös samanikäisine lapsineen (Jouko ja Raili) muuttanut Lahteen ja työskenteli Lahden tulitikkutehtaassa, "Tikkulassa", joka sijaitsi Lahden satamassa.⁵ Kalle sai hyvän työpaikan vanerityöntekijänä Fennia Faneri Oy:ssä, joka sijaitsi Lahdessa Niemen kaupunginosassa Vesijärven rannalla.⁶ Tehdas oli perustettu vuonna 1925 ja se oli kasvanut isoksi, lähes 800 työntekijää työllistäväksi yritykseksi. Tehtaalla tarvittiin liimansekoittajia, sahureita, kasaajia, pakkaajia ja muita työmiehiä. Kalle sai myös asunnon tehtaan työntekijöille varatuista pienistä asunnoista (os. Niementie 5, as. 1). Tehtaan asunto oli tietysti vaatimaton, mutta riittävä nuorelle naimattomalle työläiselle.

Aunen ja Kallen kirje Selma-äidin kuolemasta Bertalle 19.11.1930:

*Neiti Bertta Bendlin
Lahti
Saksala – Asemantaka*

Kuhmalahti 18 pvä

Rakas sisko

Täten ilmoitan, että Äiti muutti iäiseen lepoonsa 11 pvä. Kuule rakas sisko, jos me saatetaan äiti haudan poveen ensi sunnuntaina siis 23 pvä, niin koita sinäkin päästä niin pian kuin suinkin, niin minä lähetän tämän rahan, että saat ostaa minulle hatun ja seppeleen ja lopulla, jos jää niin leivoksia niin, jos saan niin paljon kokoon, mutta älä kovin kallista osta niin koita tulla niin pian kun voit.

Hyvästi

Aune ja Kalle

Karjalan kannaksella sijaitseva Marjapellonmäki oli noin puolitoista kilometriä pitkä, metsää kasvava harju, joka kulki luoteesta kaakoon Johanneksen pitäjän Karhulan kylän itälaidalla. Talvisodan käynnistyttyä puna-armeijan hyökkäyksen pääkohteina olivat Summajärven lohko ja Karhulan lohkolle sijainnut Marjapellonmäki, joiden murtuminen avaisi viholliselle portit Viipuriin ja syvälle Suomeen. Summajärven lohkon Lähteen kaista murtui massiivisten tykistökeskitysten jälkeen 11.2.1940, mutta Marjapellonmäki kesti, epäinhimillisin uhrauksin, 4. divisioonan käskyn mukaan hinnalla millä hyvänsä. Marjapellonmäki oli helmikuun ankarissa pakkasissa täynnä sankareita, selvinneitä, haavoittuneita, kadonneita ja kaatuneita. Yhtään puuta ei jäänyt kuoleman kukkulaksi nimitetylle mäelle pystyyn.

Tämä kirjoitus on kertomus yhdestä kaatuneesta sankarista, tykkimies Kalle Ilmari Pentlinistä. Helmikuussa 1940 Kalle taisteli Marjapellonmäellä JR 10:n panssarintorjuntaosastossa ja puolusti autioksi pommitettua mäkeä vihollisen panssarivaunujen jatkuvia hyökkäyksiä vastaan. Tuhottuaan kolme panssarivaunua Kallen tykkiryhmä oli 13.2.1940 palaamassa majoituskorsuille yli puutoman ja suojattoman mäen. Puna-armeijan tykistön kranaatti iskeytyi tykkiryhmän vierelle ja surmasi Kallen. Kalle ei päässyt rintamalta odottamalleen lomalle, vaan sai paikan Lahden sankarihautausmaalta. Tykkimies Kalle Ilmari Pentlin oli tämän teoksen kirjoittajan eno.

Erkki K. Laitinen on Vaasan yliopiston emeritusprofessori, joka on kirjoittanut kymmeniä tieteellisiä tutkimuksia, oppi- ja tietokirjoja. Laitinen on julkaissut samasta aihepiiristä teokset Marskin ritari Honkaniemi, Miljoonalinnake ja muut sodan ihmeet ja Sotasan-kareita vai Marskin ritareita.

